

Бабійчук Т. В., к.пед.н., викладач-методист (Бердичівський педагогічний коледж)

ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА НА СТОРІНКАХ РОМАНУ УЛАСА САМЧУКА «ЧОГО НЕ ГОЇТЬ ВОГОНЬ»

***Анотація.** В статті досліджено проблему правдивого висвітлення подій Другої світової війни в українській художній літературі. Обґрунтовано необхідність вивчення в школі роману Уласа Самчука «Чого не гоїть вогонь». Висвітлено історію Якова Балаби, героя національно-визвольних змагань, еволюційний шлях його становлення – від спостерігача до активного безкомпромісного учасника Опору. Подано інсценізацію кількох фрагментів роману.*

***Ключові слова:** Улас Самчук, роман «Чого не гоїть вогонь», Україна, держава, народ, боротьба, герої.*

***Аннотация.** В статье исследована проблема правдивого освещения событий Второй мировой войны в украинской художественной литературе. Обосновано необходимость изучения в школе романа Уласа Самчука «Чего не лечит огонь». Освещена история Якова Балабы, героя национально-освободительного движения, эволюционный путь его становления – от наблюдателя до активного бескомпромиссного участника Сопротивления. Подана инсценировка некоторых фрагментов романа.*

***Ключевые слова:** Улас Самчук, роман «Чего не лечит огонь», Украина, государство, народ, борьба, герои.*

***Annotation.** The problem of the true description of the events of World War II in Ukrainian literature is considered. The necessity of learning Ulas Samchuk's novel «What Fire Does Not Heal» which portrays the struggle of the Ukrainian Insurgent Army in the Western Ukraine. The headlines of the seminars and short theses to answer are offered. The history of Jakov Balaba, a hero of the national liberation struggle, his evolutionary way of formation – from the position of a spectator to an active uncompromising participant of the Resistance is depicted. Some stage versions of the fragments from the novel are presented.*

***Key words:** Ulas Samchuk, novel «What Fire Does Not Heal», Ukraine, state, people, struggle, heroes.*

В 2015 році Україна відзначатиме 70-річчя закінчення Другої світової війни. Однак, знання про війну отримані і продовжують отримуватися нами із заангажованих, як правило, радянських та російських, переважно

неправдивих джерел. Тому українській молоді вкрай необхідні достовірні знання про Другу світову війну.

Такі знання варто отримувати не тільки з історичних документів, але й з художніх творів. В українській літературі є багато полотен про війну, але об'єктивного, правдивого слова в них недостатньо. Винятками є кіноповість «Україна в огні» Олександра Довженка, романи «Людина і зброя» Олеся Гончара, «Вир» Григорія Тютюнника, «Нація» Марії Матіос, «Вогненні стовпи» Романа Іваничука. Серед творів письменників діаспори вигідно виокремлюються романи «Хрещатий яр» Докії Гуменної, «Чого не гоїть огонь» Уласа Самчука та «Людина біжить над прірвою» Івана Багряного.

Сьогодні необхідне уважне прочитання зазначених художніх творів про події Другої світової війни, оскільки такі мистецькі полотна допомагають формувати історичну пам'ять у юнаків та дівчат.

Твори Уласа Самчука були предметом дослідження літературознавців як в Україні, так і в діаспорі (Н. Баскевич, Ю. Безхутрий, М. Білоус-Гарасевич, Г. Божук, Ю. Бондаренко, М. Васьків, С. Васюта, А. Власенко-Бойцук, М. Герц, М. Гон, Р. Гром'як, С. Гупало, М. Данилевич, О. Дем'янчук, А. Жив'юк, М. Жулинський, Л. Зелінська, В. Ільчук, В. Кизилова, О. Копач, Ю. Корибут, П. Кралюк, М. Крупач, К. Кузнецова, С. Кузьменко, В. Кулинич, О. Лятуринська, Г. Макаренко, Є. Маланюк, Ю. Мариненко, О. Мох, І. Нагорна, С. Наумович, Д. Нитченко, Є. Онацький, І. Павлюк, О. Пастушенко, С. Пінчук, Н. Плетенчук, Я. Поліщук, Н. Приймак, А. Присяжнюк, Р. Радчик, Я. Розумний, І. Руснак, В. Садівська, Т. Салига, Я. Славутич, Н. Степаненко, О. Тарнавський, М. Ткачук, Т. Тригуб, А. Фасоля В. Федоренко, Т. Чумак, Г. Чернихівський, В. Шанюк, С. Шевчук, Ю. Шерех, Є. Шморгун) [1].

Зокрема висвітлення подій Другої світової війни в романі Уласа Самчука «Чого не гоїть вогонь» досліджували В. Працьовитий та М. Стасик.

Однак, як засвідчив аналіз науково-методичної літератури, питання проведення заняття за романом «Чого не гоїть вогонь» не піднімалося, тому викладачі української літератури потребують методичних рекомендацій щодо його проведення.

Мета нашої публікації – розробити матеріали до заняття з вивчення роману Уласа Самчука «Чого не гоїть вогонь», який має виразно патріотичний зміст і високий виховний потенціал.

Для вивчення роману Уласа Самчука «Чого не гоїть вогонь» необхідно здійснити *мотивацію* проведення семінару викладачем та студентами (анкетування, соціопитування тощо). Така мотивація буде мати соціальний, пізнавальний, внутрішньо-особистісний, світоглядний характер.

Попередньою перед семінаром роботою може стати:

- колективний перегляд фільму «Залізна сотня» (режисер Олесь Янчук) з обговоренням побаченого і осмисленням відчутого;
- слухання повстанських пісень;

– оформлення фотостенду (світлини Другої світової війни, зокрема про Українську повстанську армію (УПА).

Епіграфом семінару варто обрати слова Тараса Шевченка «Що ми? Чий сини? Яких батьків? Ким? За що закуті?»

На початку занять необхідно навести *коротку інформацію* про Уласа Самчука – українського Гомера (з використанням мультимедійної презентації), *осмислення думки* Уласа Самчука: «*Любимо землю наших батьків, горимо бажанням для неї жити, хочемо для неї працювати! Це не є наша химера. Це є зов нашої крові, наказ тієї вищої і мудрої сили, яка всім на землі сказала: будьте!*», *міні-розповідь* про історію написання роману «Чого не гоїть вогонь», присвяченого подіям Другої світової війни, українським партизанам, які воювали проти двох ворогів – проти гітлерівців та більшовиків.

Студентів слід познайомити з думкою М. Жулинського: «*Перу мужнього письменника належить роман «Чого не гоїть вогонь», у якому відтворена героїчна боротьба одного із загонів Української Повстанської Армії. До Уласа Самчука ніхто не порушував цієї теми, ніхто не відкривав ще гарячі сторінки самопожертви здебільшого безіменних, захованих за псевдо вояків за незалежну Україну. Вони для письменника залишалися непереможними, нескореними, бо спротив українського народу окупантам зачасно тупьсував у настроях і переживаннях мільйонів*» [2, с. 20].

Розглядаючи основне питання семінару, необхідно з'ясувати, як на початку твору головний герой роману Уласа Самчука «Чого не гоїть вогонь» Яків ставився до збройної боротьби, як змінюються його погляди; як герой довго уникав партійної ідеології; що провідником у мадярів, які мали розгромити Троянів загін, був рідний брат Якова – Каленик (ці високотрагедійні сторінки вражають); що бригада Трояна стала бойовою одиницею УПА і її ряди росли. При виступі вчителеві бажано зачитувати уривки з роману та пояснювати почуття, які виникають при читанні, а також ділитися думками щодо твору.

На семінарі буде доречним *прослухати* (відеозапис) чи виконання кількох повстанських («Світить сонце, світить ясне», «Йшли селом партизани») та козацьких пісень («Запорізький марш»).

Рекомендується також використати *інсценізацію*; провести *хвилину мовчання* на знак вшанування полеглих героїв, *рефлексію*.

Під час уроку необхідно висвітлити крім питання, підняті в романі:

Людина у світі:

- війна людям чужа і далека: вірили, що війна десь, але не в них;
- паніка: скуповували все;
- людина самотня перед небезпеками і повинна рятуватися сама, не покладатися повністю на чиюсь допомогу;
- роль і місце грошей у безпеці людини;

– покарання за порушення законів роду (історія родини Данила Ляша).

Єврейське питання:

- дивний народ з дивною історією (на думку Якова Балаби),
- сліпа віра більшості євреїв, що німці їх не зачеплять;
- покірне, без опору прийняття насильницької смерті: гетто, розстріли;
- українці рятують євреїв,
- євреї свідомо видавали на смерть патріотично настроєних українців, коли прийшли більшовики.

*Ставлення населення до радянського режиму й до гітлерівців,
зокрема на початку війни:*

- життя у колгоспах: безоплатна праця, репресії;
- зустріч німців як визволителів від комуністів;
- радість від наведення новою владою порядку в місті і селі, відродження культурного життя.

Причини зародження і розгортання руху опору:

- утиски на національному ґрунті, визначення українцям місця робочої терплячої худоби;
- обмеження усіх національно-культурних потреб;
- ліквідація України як соборної суверенної держави.

*Основне питання: Змалювання війни як трагедії українського народу,
що став в епіцентрі зіткнення двох ворожих систем – фашизму і
більшовизму (на прикладі Якова Балаби і його партизанської бригади):*

«А коли б ви знали, як він з ними змагався. Пізніше не стало бригад, доктрин, правих-неправих, пізніше всі злилися в єдину силу. Спочатку він очистив весь той терен від Острога до Крем'янця. Мав артилерію, танки, машини. Мав літака. У монастирі був штаб, святили зброю, працювала радіовисильня, виходила газета. Була цілковито самостійна, суверенна територія. І тривала вона майже повних два роки. І тільки минулого року, тобто через рік по закінченні війни, вона впала. Проти неї вислано три модерно озброєні дивізії. Тижнями тривали фронтіві, законні бої, відступали «на задалегідь приготовані позиції», сирени проголошували повітряні нальоти. Він упав останнім. Від останньої кулі» [3, с. 233]. Це з прикінцевих рядків роману Уласа Самчука «Чого не гоїть вогонь».

Хто він, Яків Балаба – герой національно-визвольних змагань, легендарний командир партизанської Дванадцятої Зеленої Бригади? Який він? Чи одразу став на шлях безкомпромісної збройної боротьби? Чи були в нього ідейні принципи? Чи міг він врятуватися і вижити?

Якову Балабі 25 років. Він з містечка Дермань, з кутка, що зветься Запоріжжя. Красивий, фізично сильний, розумний селянський хлопець (прадіди були козаками), займався самоосвітою (гімназії, на жаль, не закінчив). Він гарно співає, танцює, любить читати, особливо зарубіжну літературу, бездоганно розмовляє по-німецьки, вміє гідно поводитися в

будь-якому товаристві; у нього добре розвинений інстинкт самозбереження (рятується з палаючого танка).

Автор акцентує увагу читача на окремих рисах характеру Якова. Спокійний, врівноважений, щирий, мужній, відчуває відповідальність за єврейську сім'ю, яка його доглядала і лікувала, допомагає їй під час окупації (хоча останнє було небезпечно). Яків чесний, він не скористався ситуацією і не прийняв від ювеліра Зільбера скриньку з коштовностями.

Яків, що прослужив два роки в уланах, понад усе любить військо, тому радісно приймає звістку про мобілізацію до української армії, навіть уявляє себе курінним.

Однак, начитавшись *«Конрадів, Лондонів, Кіплінгів»*, він, закономірно, не став патріотом-радикалом. Він навіть стояв осторонь усіх національних справ, мав свою думку про те, як *«зробити Україну»*. Україна, на думку Якова, повинна була народитися сама по собі *«з розвитку, з прогресу, з інтелекту»*. Молодий чоловік не приймав націоналістичної ідеології, заявляючи, що він, безперечно, син України, але оскільки ще не прийшов час її збройної боротьби (нині час політиків, дипломатів), то він перечекає.

Зрозумівши, що надія на допомогу німців у розбудові української справи даремна, більше того, німці приготували Україні статус слухняних невибагливих рабів (що нагадувало комуністичні домагання), Яків навіть подумував про втечу за кордон.

Стати національно свідомим йому допомогла Віра Ясна (його колишня дитяча любов Павлінка, згодом московська шпигунка, яка, однак, сама прозріла і спонукала коханого до прийняття активної життєвої позиції – свідомого борця проти нацизму). Щоб розбудити в чоловікові голос предків – воїнів-патріотів, Віра показала Якову святині українського народу, переконала у ганебності втечі, у його затребуваності тут, в Україні. Однак остаточний вибір: боротьба чи вижидання, надія на власні сили чи примарна віра в чийсь міфічну допомогу – Яків зробив тільки тоді, коли його арештували за відмову стати командувачем над українським відділом поліції міста. Саме тоді, під час допитів і перебування в тюрмі, відбувся остаточний злам у свідомості Балаби.

Есесівці настирливо роз'яснювали Якову, що *«вони», тобто сучасні завойовники, наміряються зробити з його Україною... Покраяти її на смуги, мов шмат м'яса, і віддати заслуженим генералам геть разом із населенням... Позакривати школи, позбавити всіх освіти, вимордувати поетів, обернути всіх у рабів... [3, с. 78].*

Яків переосмислив свою позицію – невтручання в боротьбу. *«А ночами не міг заснути – дума за думою, ніби хвилі морські, перевалювались через нього, розсувалась історія, ганьба і сором розжирали його душу, лють виповнювала всю його істоту. Передумував різні справи, а між тим і деякі свої ще недавні засади боротьби, політики, і багато з того під тиском*

обставин, проти власної волі його, мінялося. Мінялося, ніби кусень заліза під ударами ковальського молота. Мов заіржавілі замки старої, викопаної з-під землі скрині, ломилась його пам'ять, і з-під її залежаного тягара виступала перед ним гола, страшна, майже дика, обросла мохом минувшина його і його предків, що перед нею він мусив спустити свій зір до землі, бо тяжко було дивитися їй у вічі. Скрегіт зубів виривався з його уст. Здавалось, ось-ось він зірветься і виламає ті ґрати, що замикають вихід назовні. Він був лютий, лютий, мов дикий бик, що його випустили на арену боротьби [3, с.78].

Яків втік з поїзда, що віз його в Німеччину, і розпочав партизанську війну проти німців.

Так народився Троян – залізний командир Дванадцятої Зеленої Бригади, що мав неабиякі організаторські здібності, розумний, далекоглядний дипломат.

Він набрав добровольців, розподілив людей на відділи, призначив командирів, навчав бійців дбати про тривале перебування в партизанах: вони рили землянки і маскували їх (роблячи це з піснями, сміхом), одягалися, озброювалися, запасалися зерном, купляли цукор та сіль. Троян запросив лікаря, що вів санітарний курс, домовився про медичну допомогу, роздобув навіть нафту (як профілактику від вошей). У Бригаді була власна радіостанція, тому бійці завжди були вчасно поінформовані про події у світі. Була власна агентура навіть серед німців, також паралельно проводилося знешкодження ворожих агентів.

У Бригаді здійснювалося патріотичне виховання. Часто сам Троян виступав перед бійцями, говорив не тільки пристрасно і щиро, але передусім чесно. *«Бригадо! Не тратьмо, як кажуть, духу. Не ми перші, й не ми останні. Сьогодні на всіх фронтах усієї землі киснуть чи мерзнуть такі ж, як ви, боронячи кожний по-своєму своє. І наші друзі-упісти по всій Волині, в Галичині, на Поділлі, на Холмищині, Київщині стоять на своїх фронтах... Ворог наш має сто голів, відрубай одну – виростає десять! А рубати треба. І нема назад. І навіть нема вперед, бо ми – в облозі. Перед нами, за нами, над нами, справа й зліва – ворог, ворог і ворог, і лише під нами наша прамати свята земля! З нами лише ми. Ніде ніяких союзників! Але ми хочемо боротись! І ми будемо боротись! І ми переможемо! А тепер, бійці, кожний на своє місце! Слава Україні!*

– Слава! Слава! Слава! – гримнула бригада» [3, с.156].

Троянові бійці вивчали історію, читали художню та історичну літературу (перед партизанами виступав навіть професор), проводили диспути, видавали власну газету, писали вірші, разом зустрічали за народним звичаєм Різдво, Великдень. Троян вчив бійців воювати, перемагати і вмирати в бою. Командир Бригади був дуже крутим, не було

в нього слабкості, бо й діло його було круте. Саме тому він регулярно перевіряв бойову готовність бійців.

Поступово Бригада стала кулаком – згуртованою, вишколеною, мобільною, морально здоровою одиницею, яка наганяла страх на не тільки на гітлерівців, а передусім на радянське командування, адже на бойовому рахунку Бригади – блискучі операції зі знешкодження ворога. Так, було розкрито досвідченого розвідника Качана (насправді московського чекіста Макарова), що професійно навчав свій спецвідділ, який повинен був ліквідувати верхівку українського національно-визвольного руху (спочатку було визначено імена 205 українських інтелігентів). Троян ретельно готувався до операції зі знешкодження Качана і його відділу. Усі п'ять московських диверсантів-енкаведистів потрапили в руки партизанів, що викликало шалену лють радянського генерала Батутіна, який поклявся не тільки знайти Якова, а й залити останнього розтопленим оловом.

За Трояном почали полювати. Три сотні до зубів озброєних есесівців під керівництвом генерала Зіббера наступали на партизанів. Однак Яків добре продумав подробиці майбутнього бою і вибив усе відбірне військо у долиниці, без жодних зі свого боку втрат.

За розгром Троянкової Бригади пропонувалися винагороди. Віра відчувала смертельну небезпеку, яка нависла над Яковом, і просила коханого рятуватися, тікати, але тепер це був інший Яків, для якого Україна – тільки тут, на рідній землі. Отож треба боротися, не змирятися з рабством. Яків знав, що напевне загине, але дороги назад у нього немає. І це був його свідомий і остаточний вибір. Продати своє життя кожен український борець, зокрема і він, Яків, повинен дорого.

Згодом ним була проведена операція зі знешкодження сталінського генерала Батутіна, що отримав від Генштабу завдання – ліквідувати УПА. Знищили троянівці (без єдиної втрати) і штаб генерал-лейтенанта Смірнова, що хотів їх зачистити.

Проти Трояна гуртувалися антиукраїнські сили. Так, з літаків було запалено ліс, однак троянівці не відступили, якась надлюдська сила біла з їхніх облич. На місце полеглих приходили нові бійці. *«УПА росла, як лавина, що котиться з гори, вона з кожним днем більшала, ширшала, помужнішала»* [3, с. 174].

Трояна запросили викладати тактику у старшинській школі. Для того, щоб юні командири краще зрозуміли поняття «Україна», «честь», «воля», Троян нагадував їм історичні події, зокрема Пляшову, героїчну загибель українських козаків. Троян промовляв так, що *«курсанти зацікавили слухали свого командира, інколи дрож проходив їх жилами, замирало дихання. Вони знали, дуже добре знали, що їхня доля – з острова Пляшової. Але ні один з них не думав ухилитися від своєї долі»* [3, с. 175]. Тактика Трояна передбачала не тільки уміння успішного ведення бою, але й уміння гідно

вмерти. *«Хлопці! Кожний з нас, юні друзі, має право на смерть лише в бою! Це пам'ятайте! Четверта граната для ката, А п'ята... собі!»* [3, с. 175].

Вражає, як Троян просто говорив з людьми: щоб були не фататиками і мрійниками, а розумними, свідомими реалістами. Власне, таким він був і сам.

Троян мудро розмірковував про дві незакінчені справи, що їх залишила у спадщину українська історія: стосунки з москалями і наша внутрішня несформованість.

«Москва і ми! Легко, навіть дуже легко сказати ці пару слів, але за ними, друзі, незліченні жертви і моря вицідженої крові наших ближніх. І нема кінця. Освони йдуть, сунуть валом, маси озброєних людей. Люті, як дияволи. Пройдуть нашими дорогами до границі, до останньої межі... Витовчуть поля, зломлять наш опір і проголосять: ми вже нарешті рішили!» [3, с. 205]. Здається, українці приречені на поразку, адже сотні років піднімалися і завжди були переможеними. Однак Троян наказував не змиритися з ситуацією, а продовжувати боротьбу, адже предки не корилися в московській неволі. *«Українська земля не увігнеться ні під якими дивізіями! Розуміється, «північний брат» стягає докруги нас свій перстень. Ще б пак. Але вже пізно! Так, друзі, вже запізно! Ми, друзі, підємо й переможемо!»* [3, с. 206].

Одну з причин наших поразок Троян бачив у нас самих, у нашому дусі. Це насамперед наша несформованість, роз'єднаність, незгуртованість, розбрат, ненависть один до одного. І ніхто українцем не допоможе подолати цю духовну слабкість, крім них самих. Тут треба воля і бажання самої людини.

Мабуть, найкраще розуміла кохану людину Павліна: *«Був людиною честі. Не зносив насильства. Не був для такого роджений. Він не належав до радикальних типів. Не був ніяким революціонером, не любив доктрин, був людиною розумного компромісу»* [3, с.232]. Додамо: коли треба було захищати Україну, пішов молодий Яків Балаба у бій і не зрадив ні Батьківщину, ні своїх бійців, загинув як герой.

Інсценізація за романом

Сцена I

Марія: Якове, рідний. Ти все можеш. Ти такий розумний. Але чому, Якове, у час...

Яків: у час, коли хлопці почали «Україною займатися», та «організації видумувати», та «націоналістами ставати», та поляків дражнити, та по тюрмах волочитися, та нелегальщину з Галичини на плечах носити, та мазепинки шити...

Марія: ...у цей дивний час, незвичайний час, якого не знають найстарші люди, ні діди, ні прадіди, ані навіть прапрадіди...

Яків: ...я, як це не дивно і як це не соромно, стою від того всього осторонь. Так, Маріє?

Марія: Так. Чому, Якове, не вступиш? Диви, всі «там». Лаються на тебе і хочуть бити...

Яків: Що ж! Зробіте Україну – хватить і для мене! Але як, Марічко, ти зробиш Україну? Звідки? З чого? З нашого припічка? Обрізком коси?

Марія: А що ж по-твоєму? На печі сидіти?

Яків: Може, й на печі, як нема де. А Україна, на мою думку, сама по собі отак з розвитку, з прогресу, з інтелекту має вилізти.

Марія: Мов той хрущ з борозняка. Або власти з неба, мов сліпа груша на пасіці у Спасівку. Так не буває, Якове. За Україну треба боротися. І голову класти. Як козаки. Як гайдамаки.

Сцена II

Віра: Ви любите військо?

Яків: Так. Перед вами, пані Віро, вахмістр-підхорунжий. Два роки служив.

Віра: У польському війську.

Яків: Українського не було.

Віра: І немає. А ви б хотіли – в українському?

Яків: З радістю. Знаєте, коли почув, що організують українське військо, зрадів неймовірно. Почав мріяти. Уявляв себе на коні, на чолі куреня кінноти армії Української Республіки.

Віра: Що, затремтіла десь глибоко в душі якась дивна струнка?

Яків: Затремтіла. Пригадав ураз, що я з Дерманя, з кутка, що зветься Запоріжжя, що хтось десь колись казав, що мій якийсь там прапредок козак Балаба... І так далі, і так далі...

Віра: А ви не хочете організувати військо самому, а не ждати, коли те зроблять за вас інші?

Яків: Не хочу. По-перше, чому це повинен робити я? Чим я кращий?

Віра: А по-друге?

Яків: Не час братися до зброї, якої в нас немає. Як немає і командирів.

Не наш це час.

Віра: А чий?

Яків: Політиків та дипломатів. Слід виждати.

Віра: Ні, слід поспішати!

Сцена III

Віра: Треба відходити, Якове, на захід. Поки ще є можливість..

Яків: Ні. Недавно ти так не говорила. Пам'ятаєш? Навіть докоряла, що забарився і не беру до рук зброї.

Віра: Так, я це казала. Але то було вчора. А зараз... Більшовики наступають. Це страшна сила. Страшніша, ніж німці.

Яків: Знаю.

Віра: Там, на заході, теж є Україна.

Яків: Є! Для тебе є, для мене нема.

Віра: Але ж це вже так склалося історично.

Яків: Що склалося історично? Що після найбільших змагань – нищівні поразки? Це неправда.

Віра: Совети перейдуть через тебе, Якове, через усіх нас, національно свідомих.

Яків: Через мій труп? Так! Перейдуть. Чи це їм уперше? І чи, думаєш, встанне? Перейти через труп – не значить перемогти. Ніякий живий і чесний народ не погодиться з рабством.

Віра: То вони зітруть!

Яків: Мертві сорому не мають! Стирають Берлін, може, зітруть Лондон, стерли Карфаген, впала Троя. Але Черчилль он своїм каже, що треба битися на кожній межі, на кожному подвір'ї, на кожному порозі за свою свободу. Чи, може, гадаєш, що свобода – привілей британців? Ніколи, ніколи не визнаю рабського ладу на моїй землі! Звідки б він не походив!

Віра: Але ж це бій нерівний! Безперспективний.

Яків: Нерівний – так. А от чи безперспективний – не думаю.

Віра: Невже ти справді віриш у цю свою справу?

Яків: Вірю. Я роблю її для своїх дітей. Я хочу, щоб вони жили у вільній Україні.

Віра: Так-от, Якове, подумай про своїх дітей. На кого ти їх покидаєш?

Яків: Я залишаюся через те, що думаю про дітей. А подбаєш про них ти, моя дружина. Прощай, Віро. Я інакше не можу. Головне – не боятися. Ми на рідній землі.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження можна зробити висновок, що роман Уласа Самчука «Чого не гоїть вогонь» є одним із перших творів в якому ґрунтовно висвітлена боротьба Української повстанської армії з нацистськими окупантами та радянськими військами за незалежність України.

Описана в романі самовіддана боротьба українського народу за свою незалежність та звитяги повстанців є гарним прикладом для виховання в національно-патріотичному дусі нинішньої молоді, тому в статті обґрунтовано необхідність вивчення роману Уласа Самчука «Чого не гоїть вогонь» в школі.

1. Гром'як Р. Про своєрідність художнього світу Уласа Самчука / Р. Гром'як // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія : Літературознавство. – Випуск VI. – Тернопіль, 2000. – С. 6–15. 2. Жулинський М. «Виконати свій обов'язок перед собою і нацією» / М. Жулинський // Самчук У. О. Волинь: Роман: У 3 ч. – К. : ВАТ «Видавництво «Київська правда», 2005. – С. 5–24. 3. Самчук У. О. Чого не гоїть вогонь: Роман // У. О. Самчук. – К. : Укр. письменник, 1994. – 233 с.

Рецензент: к.пед.н., доцент Л. М. Овдійчук.